

DUŠAN SRVÁTKA: ZRENIE II.

Rozmarné romances, briskný vtip, ostrý jazyk, elegantná irónia, zároveň neha, človek s chybami a pochybnosťami, vášnivý a zraniteľný.

Množstvo obdivu, vyjadrené aspoň v náznakoch, ktoré sa už viac ako poldruha storočia vznáša nad dielom Heinricha Heineho, stavia ilustrátora do ťažkej pozície. Vo svojich obrazoch sa stáva jeho súputníkom, spolutvorcom, ale zároveň aj jeho kritikom. Podáva svedectvo o vlastnom hodnotení básnikovej tvorby, súznení, či oponencii, v nahej viditeľnej forme, nezaobalenej do slov.

Stáť v pozícii ilustrátora diela svetovej literatúry je nezávidenia hodná zodpovednosť. Ale je to aj šanca vyjadriť sa k histórii, dotýkať sa veľkých mien, dýchať medzi hviezdami. Spolu s autorom sa ilustrátor dotýka večnosti. Závidenia hodná príležitosť.

Pozrela som sa, v rámci svojich možností, na ilustrátorov Heineho diela v našom literárnom okolí. Prekvapivo sa na Slovensku preklady jeho poézie vyskytujú len sporadicky a nečakaná je aj absencia ilustrácií k slovenským prekladom jeho veršov. Pozornosť sa sústreďuje s väčším, či menším úspechom na grafickú úpravu knižných obálok. Výnimkou je publikácia *Lorelei* v grafickej úprave Ľubomíra Krátkeho, ktorá získala ocenenie v súťaži Najkrajšie knihy Slovenska 1992. Paradoxne opäť bez ilustrácií.

Viac vydaných ilustrovaných diel H. Heineho som našla v blízkom českom prostredí (- v čase ich vydania ešte v spoločnom štáte). V roku 1928 to bol český maliar, ilustrátor, karikaturista, výtvarný kritik, člen skupiny českých avantgardných umelcov Devěsíl Otakar Mrkvička, s modernistickými politickými karikatúrami ku knihe *Z paměti pána von Schnabelevopski*. O rok neskôr to bol významný český grafik, maliar, ilustrátor a rytec Jan Konůpek - člen skupiny Hollar, spoluzakladateľ skupiny Sursum, člen Spolku výtvarných umelcov Mánes. Jeho jedenásť ilustrácií sprevádza Heineho *Romancero*, ktorý vyšiel v r. 1929. Konůpkove ilustrácie sú inšpirované mystikou a vizionárstvom, ovplyvnené symbolizmom a severským expresionizmom. Po dlhšej pauze vychádza v r.1956 *Nemecko. Zimní pohádka*, s výberom zo 108 romanticko-apokalyptických kolorovaných ilustrácií, prebraných od Maxa Schwimmera, známeho nemeckého maliara, grafika a „dvorného“ ilustrátora Heineho poézie, v grafickej úprave Zdenka Sklenára. V r. 1966 vydal Klub přátel poesie Heineho *Písně a lamentace* ilustrované vybranými kresbami Honoré Daumiera.

Pri mojom (priznávam, letmom) prieskume sa ukazuje, že Dušanovi Srvátkovi na Slovensku patrí v takom rozsahu ilustrácii k Heineho poézii prvenstvo.

Doba, v ktorej Heine žil bola podobná tej našej. Plná chaosu a napätia. Odzrkadľuje sa to aj v Srvátkových ilustráciách. Na rozdiel od svojich ilustrátorských predchodcov, ktorých výtvarný jazyk je viac-menej popisný, siahol po impulzívnom vyjadrení duše. Chvejivé dotyky vizuálnej klaviatúry, spleť čiar, labyrinty osudov a prelínajúcich sa ľudských davov. Akoby metrické pôdorysy verša, či grafické partitúry. Nachádza miesta stíšenia na meditáciu. Prílivové vlny Severného mora obmývajú torzá krásnych žien, ukladajú rozfúkané piesky do „tichých brázd“, zrkadlia „kopuly chrámov a veže...celé mesto“ drobných figúr. „*Nebo tmavne*“ sledujeme búrlivé skrumáže ťažkých chmár, sústredené v temných zhlukoch energických kresebných stôp, kde „*každá bytosť je tóna*“. Divoké fantázie noci v básnikovej hlave – vášnivé, búrlivé, aj nežné a zmierené pohasínajúce svetlá. Súznenie v rukách ilustrátora rozohráva rytmické piesne a ťažké vzdychy.

Nezameniteľný, rýchly, bravúrny rukopis Srvátkovej ilustrátorskej tvorby.

Tak, ako vo svojej dobe H. Heine, nesie svoju „kožu na trh“ spolu s ním aj jeho ilustrátor a prekladateľ. Prešli spolu kus cesty v rôznych epochách. Už navždy ostávajú spojení.

Ako to asi cíti ilustrátor? Ved' poézia je dej, prebieha v čase. Ako uzatvoriť množstvo príbehov z minulosti do 11 obrázkov, obsiahnutelných 11 pohľadmi súčasnosti? „*Vieš ako je to? Pod' pozrieť sem, tak riekol boh snov, hneď ti ukážem prúd obrazov tu v zrkadlovom ráme.*“ (H. Heine)

Edita Vološčuková, kurátorka výstavy